

O.MADAYEV, A.SOBIROV,
Z.XOLMANOVA, SH.TOSHMIRZAYEVA,
G.ZIYODULLAYEVA, M.SHAMSIYEVA

YOZMA ISH TURLARI: INSHO, BAYON, DIKTANT

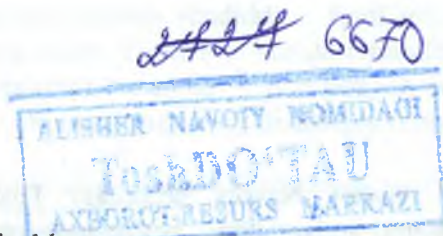

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA
MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI**

**Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va
adabiyoti universiteti**

**O.Madayev, A.Sobirov, Z.Xolmanova,
Sh.Toshmirzayeva, G.Ziyodullayeva, M.Shamsiyeva**

YOZMA ISH TURLARI: INSHO, BAYON, DIKTANT

**Toshkent
“Turon zamin ziyo”
2017**

UO'K 81'367.335.1

KBK 821.2-8

Yo-25

Yozma ish turlari: insho, bayon, diktant [Matn]: ilmiy / O.Madayev [va boshq.]. – Toshkent: Turon zamin ziyo, 2017. – 104 b.

ISBN 978-9943-4722-5-9

Mazkur metodik qo'llanma filolog mutaxassislar, ona tili va adabiyot fani o'qituvchilari, talabalar, abituriyentlar uchun mo'ljallangan bo'lib, unda yozma ish turlari: insho, bayon, diktantning xususiyatlari, yozma nutqni rivojlantirish usullari bayon etilgan. Insho mavzusini belgilash, reja tuzish, tezis sifatida shakllantirish, epigraf tanlash, material to'plash, insho yozish talablari, xomaki nusxa tayyorlash, insho yozish ko'nikmalarini egallash shartlari yoritilgan. Insho, bayon, diktant yozish uchun tavsiyalar berilgan. Yozma ishlarni baholash mezonlari keltirilgan.

UO'K 81'367.335.1

KBK 821.2-8

Mas'ul muharrir:

f.f.d., prof. Sh.Sirojiddinov

Taqrizchilar:

f.f.n., dots. B.Baxriddinova

f.f.n., dots. D. Yusupova

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti kengashida muhokama qilingan va nashrga tavsiya etilgan (2017-yil 28-apreldagi 9-sonli bayonnoma)

O‘zbekiston mustaqilligi tufayli yuzaga kelgan imkoniyatlarni qadrlash va ulardan amalda vatan ravnaqi, xalq farovonligi yo‘lida foydalanish davr talabiga aylandi. “Tabiiyki, bu bizdan barcha soha va tarmoqlarda amalga oshirayotgan keng ko‘lamli islohotlarimizni atroflicha tahlil etib, kelgusi rejalarimizni aniq-ravshan belgilab olishni talab etadi”.¹ Darhaqiqat, mustaqillikning shonli yo‘li barcha jabhalarda bo‘lgani kabi, kadrlar tayyorlash jarayonida erishilgan natijalar, yutuqlarni sarhisob qilishni, amalga oshirilishi lozim bo‘lgan reja-tadbirlar ishlab chiqishni taqozo etadi.

Davlatimiz rahbari Sh.M.Mirziyoyevning ma‘naviy-ma‘rifiy masalalarga doir har bir chiqishlarida ajdodlar merosini qadrlash, ularning tafakkur mahsulidan unumli foydalanish, kitob mutolaasiga alohida e‘tibor qaratish ta‘kidlanadi, o‘tmish an‘analar, axloqiy-ma‘rifiy qarashlar bugunni yorituvchi mash‘al sifatida e‘tirof etiladi.

“Yoshlarimizning mustaqil fikrlaydigan, yuksak intellektual va ma‘naviy salohiyatga ega bo‘lib, dunyo miqyosida o‘z tengdoshlariga hech qaysi sohada bo‘sh kelmaydigan insonlar bo‘lib kamol topishi, baxtli bo‘lishi uchun davlatimiz va jamiyatimizning bor kuch imkoniyatlarini safarbar etamiz,” – degan so‘zlari biz uchun dasturulamal vazifasini o‘tamoqda².

Mumtoz manbalar sahifasini varaqlar ekanmiz, kadrlar tayyorlash muammosiga jiddiy e‘tibor qaratilganini kuzatamiz. Buyuk mutafakkirlarimiz: Abu Nasr Farobiy, Yusuf Xos Hojib, Alisher Navoiy va boshqa allomalar, jumladan, jadid pedagoglari muayyan sohani mukammal egallashga, shuning barobarida, boshqa sohalarni ham bilishga da‘vat qilishgan.

XX asr boshlariga kelib, kadrlar tayyorlash masalasiga davr muammosi sifatida qaraldi. Chunonchi Behbudiy: “Turkistonda muallim oz bo‘lib, muallimlarga ehtiyojimiz shadiddir... Endi ushbu mushkul hollarni nazari e‘tiborga olub, Turkiston yoshlari muallim yetushturmoqning chorasini topmoqlari lozimdur”³, deb yozgan edi. Demak, kadrlar tayyorlash, soha mutaxassislarini yetishtirish o‘zbek

¹Киримов И.А. Барча режа ва дастурларимиз ватанимиз тараққиётини юксалтириш, халқимиз фироқонлигини оширишга хизмат қилади. –Т.: Ўзбекистон, 2011. 3-6.

² Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz.-Toshkent: O‘zbekiston, 2016. 14- bet.

³Маҳмудхўжа Бехбудий. Мухтарам ёшларга мурожаат. Танланган асарлар. –Т.: Маънавият, 1997.153-6.

xalqi ijtimoiy-iqtisodiy, ma'naviy-madaniy hayotida belgilovchi omillardan bo'lib kelgan va mustaqillik davrida yangi bosqichga ko'tarilgan dolzarb masaladir.

2016-yil 13-mayda Respublika Birinchi Prezidenti tomonidan e'lon qilingan "Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universitetini tashkil etish to'g'risida"gi farmonda ham o'zbek tili ravnaqini ta'minlaydigan, takomiliga xizmat qiladigan, dunyo miqyosidagi nufuzini oshiradigan, tilshunoslik sohasini rivojlantiradigan, til ta'limini takomillashtiradigan mutaxassis-kadrlar tayyorlash masalasi alohida tilga olingan: "O'zbek tili va adabiyoti bo'yicha mutaxassislar, ilmiy-pedagog kadrlar tayyorlash, mazkur yo'nalishda faoliyat olib borayotgan xodimlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish masalalariga katta e'tibor berilmoqda".⁴

Barkamol shaxs va malakali mutaxassislarni tarbiyalab voyaga yetkazish jarayonining mazmun-mohiyati O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risidagi Qonun"i hamda "Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi"da batafsil yoritilgan. Bugungi kunda "Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi"da ko'zda tutilgan maqsadga erishish uchun ta'lim jarayoni sifatiga alohida e'tibor berilmoqda. Yangi texnik vositalardan foydalanish, zamonaviy pedtexnologiyani qo'llash keng yoyilmoqda.

Shu o'rinda, bir jihatni alohida ta'kidlash o'rinlidir: ta'lim jarayonida yangi, zamonaviy usullar, pedagogik vositalarni qo'llash barobarida an'anaviy ilg'or pedagogik tajribalarni ham e'tibordan chetda qoldirmaslik lozim. Yetuk mutaxassis-kadrlar tayyorlash maqsadiga qaratilgan ta'lim sifatini oshirishda zamonning eng yangi vositalari, usullari, taraqqiy etgan mamlakatlar tajribasini ommalashtirish bilan bir qatorda milliy pedagogikaning davrga mos, ta'lim maqsadlariga muvofiq keluvchi tajribalaridan ham foydalanish maqsadga muvofiq. Negaki "milliy o'zlikni anglashning o'sib borishi, vatanparvarlik, o'z vatani bilan faxrlanish tuyg'usining shakllanayotganligi, boy milliy madaniy-tarixiy an'analarga va xalqimizning intellektual merosiga hurmat" "Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi"da mutaxassislar tayyorlash tizimini tubdan isloh qilishning muhim omillaridan biri sifatida qayd etilgan.⁵

⁴Алишер Навоий номидаги Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университетини ташкил этиш тўғрисида. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони. 2016 йил 13 май.

⁵Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури // Баркамол авлод – Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори. –Т.,1997. 38-6.